

INTEGRÁLT VÍZHÁZTARTÁSI TÁJÉKOZTATÓ ÉS ELŐREJELZÉS

2011. december

- kivonat -

A Vidékfejlesztési Minisztérium
megbízásából készítette a

VITUKI Nonprofit Közhasznú Kft.
Hidrológiai Intézet

Hidrológiai koordinációs és állapotértékelési
Osztály

és az

Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi
Igazgatóság

Budapest, Szeged
2011. december 6.

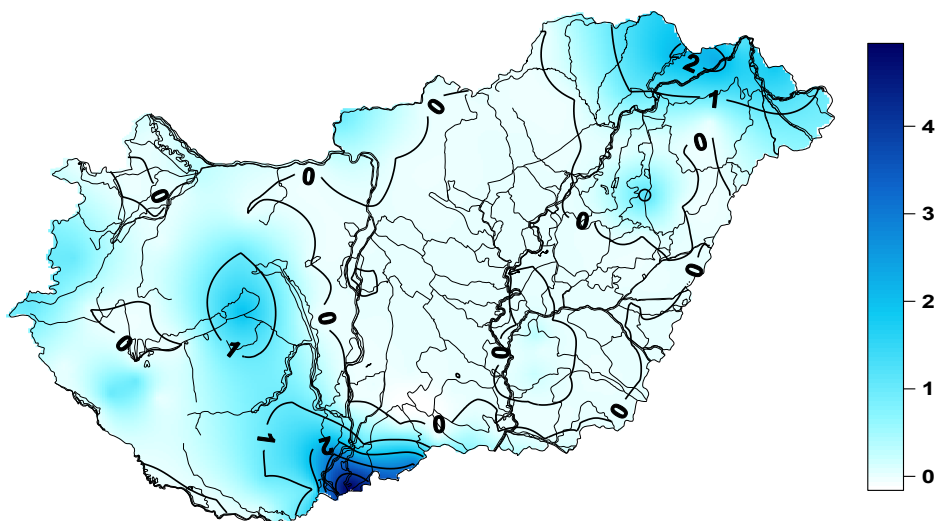
1. HELYZETÉRTÉKELÉS

Csapadék

2011 novemberében a rendelkezésre álló adatok szerint az ország területére lehullott csapadék mennyisége 0 mm (az ország területének túlnyomó részén) és 5 mm (Hercegszántó) között alakult, az országos területi átlagérték 0,3 mm volt, ami 48,3 mm-rel (99,4 %-kal) kevesebb a viszonyítási időszak (1971-2000) november havi átlagánál.

Novemberben Magyarország területének túlnyomó részén nem hullott csapadék. 1-5 mm közötti csapadékmennyiséget csupán Baja, Siófok, Sáropatak és Barabás térségében jegyeztek fel, de ezeken a területeken sem érte el a havi csapadékmennyiség az átlag 10%--át. Az átlaghoz viszonyított legnagyobb havi csapadékhiány (60-75 mm) a Délnyugat-Dunántúlon és a Mátrában volt.

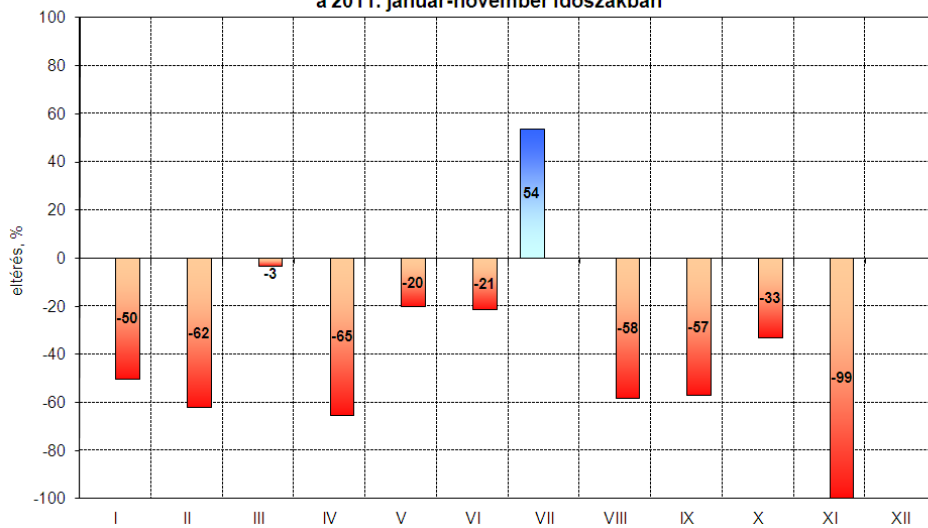
A 2011. november havi csapadékösszeg (mm) területi eloszlása

Országos áttekintésben a novemberi átlaghoz viszonyított a legnagyobb csapadékhiány (75 mm) Kékestető állomáson fordult elő.

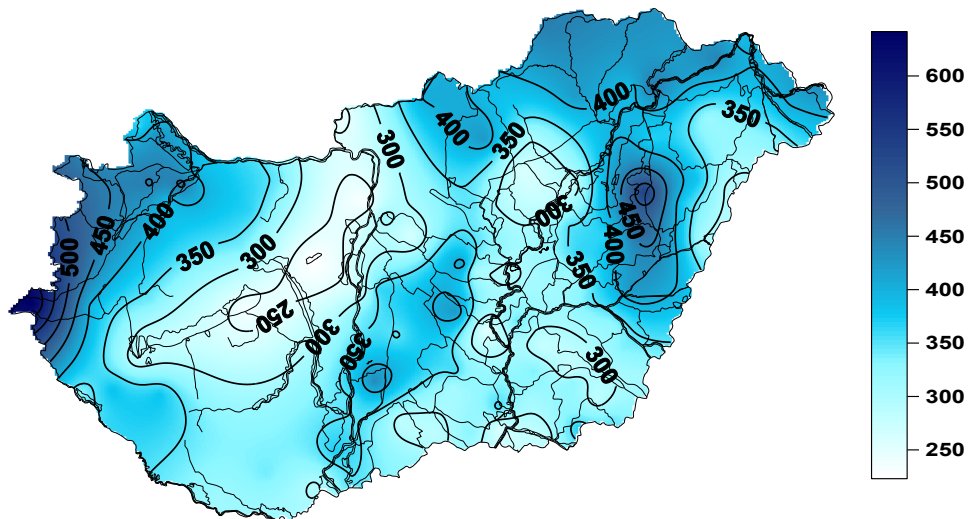
A következő szövegközi ábrán a 2011. január-november időszakra havi bontásban mutatjuk be a csapadékösszeg országos területi átlagértékének relatív eltérését a sokévi középértéktől.

A havi csapadékösszeg országos területi átlagértékének sokévi (1971-2000) átlagtól való eltérése (%) a 2011. január-november időszakban

Az alábbi ábrán a 2011. január-november időszakban lehullott csapadék mennyiségének területi eloszlását szemléltetjük. A tizenegy havi csapadékösszeg 222 mm (Agárd) és 642 mm (Szentgotthárd-Farkasfa) között alakult, az országos területi átlagérték 346 mm volt, amely az időszakos átlagnál 177 mm-rel (34 %-kal) alacsonyabb.

A 2011. január-november havi csapadékösszeg (mm) területi eloszlása

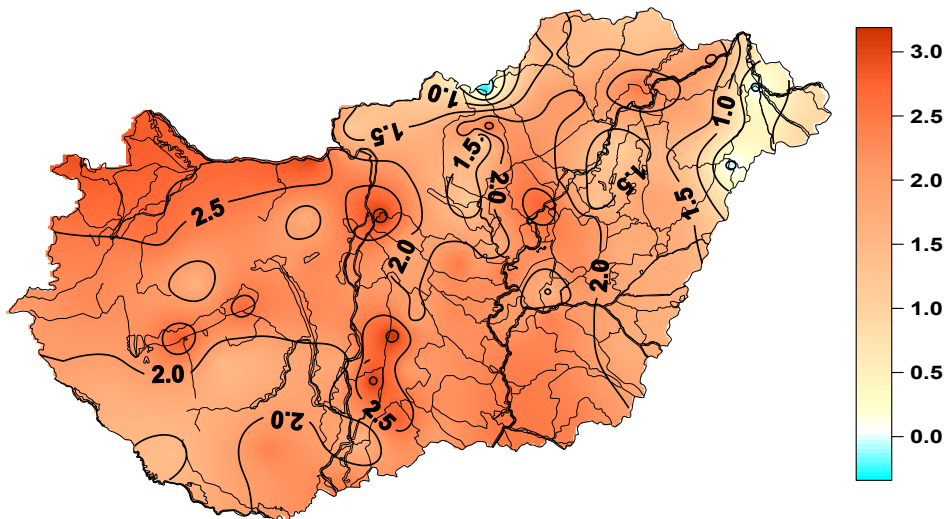
Országos áttekintésben az átlaghoz viszonyított legnagyobb tizenegy havi csapadékhiány (300-376 mm) a Délnyugat-Dunántúl, a legnagyobb csapadéktöbblet (20-58 mm) a Hajdúság egyes községeiben alakult ki.

Az átlaghoz viszonyított legnagyobb tizenegy havi csapadékhiány (376 mm) Balatonmagyaród 4T, a legnagyobb csapadéktöbblet (58 mm) Balmazújváros állomáson fordult elő.

Léghőmérséklet

A november havi középhőmérséklet $-0,4\text{ }^{\circ}\text{C}$ (Zabar Vízműtelep) és $3,2\text{ }^{\circ}\text{C}$ (Budapest-Pestszentlőrinc, Soltszentimre) között alakult, az országos területi átlagérték $2,0\text{ }^{\circ}\text{C}$ volt, ami $2,0\text{ }^{\circ}\text{C}$ -kal alacsonyabb az átlagnál.

A 2011. november havi középhőmérséklet ($^{\circ}\text{C}$) területi eloszlása

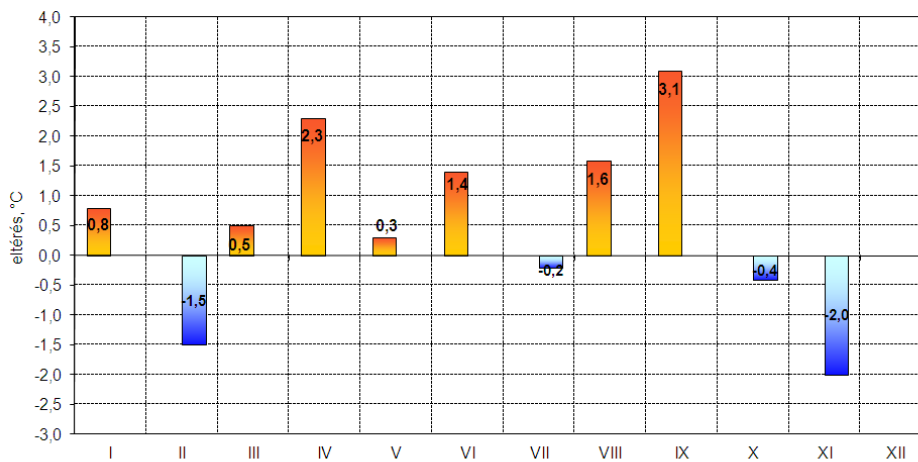

A havi középhőmérséklet az ország egész területének túlnyomó részén elmaradt átlagos novemberi értéktől.

Országos áttekintésben a novemberi havi átlaghoz viszonyított legnagyobb negatív eltérés ($3,9^{\circ}\text{C}$) Nyírlugos, a legnagyobb pozitív eltérés ($1,2^{\circ}\text{C}$) Nagy-Hideg-hegy állomáson fordult elő.

Az alábbi szövegtáblában a havi középhőmérséklet országos területi átlagértékeinek idej alakulását mutatjuk be.

A havi középhőmérséklet országos területi átlagértékének sokévi (1971-2000) átlagtól való eltérése ($^{\circ}\text{C}$) a 2011. január-november időszakban

Talajnedvesség

A talaj nedvességtartalmának mélységi rétegenkénti jellemzését – beleértve a területi különbségek bemutatását és rövid értékelését – az Országos Meteorológiai Szolgálat által meghatározott, %-ban megadott talajtelítettségi adatok alapján végeztük el.

Síkvidékeinken a talajok legfelső (0-20 cm-es) rétegének nedvességtartalma november végén általában az egy hónappal korábbi állapothoz képest – az ország túlnyomó részén csapadékmentes időjárás hatására – mindenütt alacsonyabb volt. A 0-20 cm-es talajréteg nedvességtartalmát a Tiszántúlon a 20-30% közötti, egyéb síkvidéki területeinken a 30-40% körüli telítettségi értékek jellemezték.

A 20-50 cm közötti talajréteg nedvességtartalma – a Dráva menti síkság területének kivételével – novemberben mérsékeltén csökkent síkvidékeinken. A hónap végén a telítettségi értékek általában 15-25% között voltak.

Az 50-100 cm-es talajréteg nedvesség-tartalmában novemberben alig történt változás. A hónap végén a jellemző telítettségi értékek 25-35% között alakultak.

Talajvíz

Novemberben Magyarország síkvidéki területei jelentős részén – a Tiszántúlon, a Duna-Tisza közén néhány körzet kivételével, a Mezőföld déli részén, a Dráva-menti síkság keleti felén, a Kisalföld északi részén – 0-25 cm talajvízszint-csökkenés mutatkozott. Kisebb, néhány cm-es emelkedés a Duna-Tisza köze északi részén, az Észak-Mezőföld területén, a Dráva-menti síkság nyugati és déli peremterületén, a Marcal vízgyűjtőjén, a Kapuvári- és a Csornai-sík jelentős részén alakult ki.

Az 1971-2000. közötti időszak november havi átlagértékeihez viszonyítva magasabban helyezkedett el a talajvíztükör a Tiszántúl területének jelentős részén, a Pesti-síkság délkeleti részén és a Mezőföld egyes körzeteiben. Az eltérés mértéke csak egyes körzetekben (Debrecen, Balmazújváros, Tiszapüspöki, Szolnok térsége) volt nagyobb 100 cm-nél. Máshol többnyire 40-50 cm közötti értékek mutatkoztak.

A viszonyítási időszak átlagértékénél alacsonyabban helyezkedett el a talajvíztükör a Körös-Maros köze északkeleti részén, a Mátra előterében, a Duna-Tisza köze jelentős részén, a Mezőföld több kisebb körzetében, a Dráva-menti síkság és a Kisalföld területén. Legnagyobb, 200-300 cm-t meghaladó eltérések továbbra is a Mátra előterében és a Duna-Tisza közén jelentkeztek.

Novemberben a síkvidékek területi átlagában az 1971-2000. közötti viszonyítási időszak november havi átlagértékénél ~5 cm-rel alacsonyabban helyezkedett el a talajvíztükör.

Belvízi helyzetértékelés

2011 novemberében országos összesítésben a belvízrendszerek közötti vízforgalom mennyisége 73,21 millió m³ volt, amely 28,43 millió m³-rel (28 %-kal) maradt el az előző havi mennyiségtől. A november havi vízforgalom egy része a felszíni vízfolyásokból a belvízrendszereken átvezetett vízmennyiség volt.

A hónap folyamán nem fordult elő belvízelöntés.

A tározókban visszatartott víz mennyisége 2011 novemberében országos összesítésben az egy hónappal korábbi értékhez képest 5,71 millió m³-rel (8 %-kal) csökkent.

2. ELŐREJELZÉS

Időjárás-előrejelzés

Az Országos Meteorológiai Szolgálat 2011. november 28-án kiadott hosszú távú meteorológiai előrejelzése szerint a december az átlagosnál melegebb és szárazabb, a január az átlagosnál kissé melegebb és átlagosan csapadékos, a február átlagos hőmérsékletű és az átlagosnál kissé szárazabb lesz.

A havi középhőmérséklet és a havi csapadékösszeg országos átlagértékei az alábbi előrejelzett értékközökben várhatók (zárójelben a sokévi átlagokat tüntettük föl):

Hónap	Havi középhőmérséklet °C	Havi csapadékösszeg (mm)
december	1,0 – 3,7 (0,6)	20 – 65 (44)
január	-1,2 – 1,1 (-0,8)	15 – 45 (32)
február	-0,1 – 2,4 (1,1)	10 – 40 (29)

Az OMSZ 2011. december 6-án kiadott középtávú előrejelzése szerint a következő 10 napon meglehetősen változékony az évszakhoz képest többnyire enyhe idő várható. A tartósnak ígérkező nyugat-keleti áramlásban átlagosan 24-36 óránként lehet számítani frontátvonulásra. Többször és többfelé várható csapadék (általában eső formájában), de ennek mennyisége területi átlagban előreláthatólag nem éri el a 10mm/nap értéket. A napi középhőmérséklet többnyire az időszakos átlag felett várható és a kevésbé változékonyabb, hűvösebb napokon sem csökken valószínűleg az időszakos átlagérték alá.

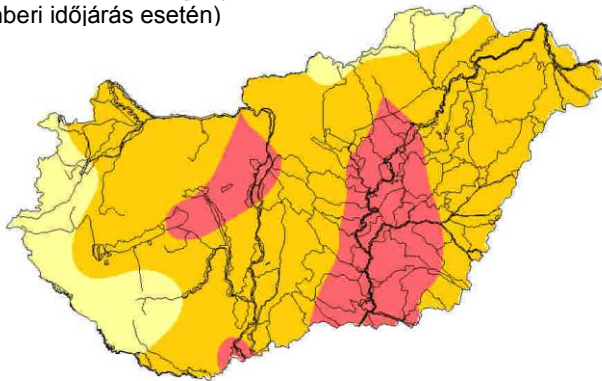
A Gördülő Vízháztartási Mutató (GVM) 2011. decemberre előrejelzett értékei

A Gördülő Vízháztartási Mutató (GVM) 2011. novemberi és 2010. novemberi értékeiből számított arányszám országos átlaga 0,411. Ezek szerint most a tavalyi szélsőségesen nedves helyzetnek pont az ellenkezője alakult ki: szélsőségesen száraz decemberről beszélhetünk.

A decemberre előrejelzett GVM-értékek térképszerű feldolgozását a következő ábrán mutatjuk be. Ennek tanúsága szerint 2011 decemberében az ország középső és déli részén, leginkább a Tisza mentén, szokatlanul száraz vízháztartási helyzet várható még az átlagosnál esetleg csapadékosabb december esetén is (C-változat). Az OMSZ hosszú távú időjárás előrejelzése alapján az A-változat (csapadékszegény december) bekövetkezésének van nagyobb esélye. Száraz decemberi időjárás esetén síkvidéki területeinknek közel a felén 0,4 alatti GVM értékek várhatók!

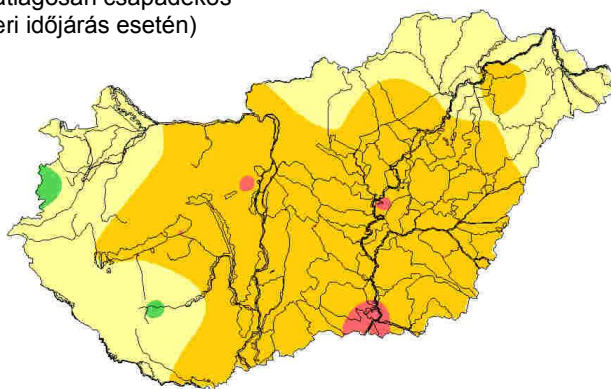
A Gördülő Vízháztartási Mutató (GVM) 2011. decemberre előrejelzett értékei

A-változat (csapadékszegény
decemberi időjárás esetén)

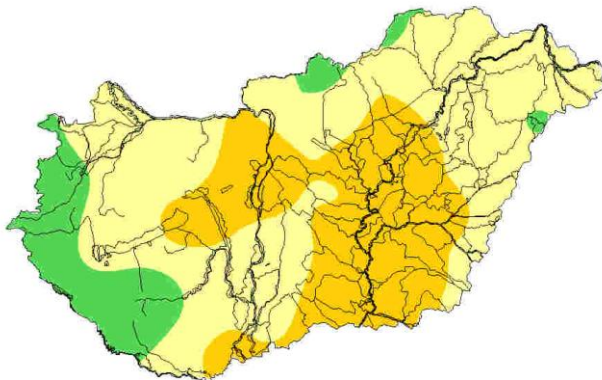

GVM

B-változat (átlagosan csapadékos
decemberi időjárás esetén)

C-változat (átlagosnál csapadékosabb
decemberi időjárás esetén)

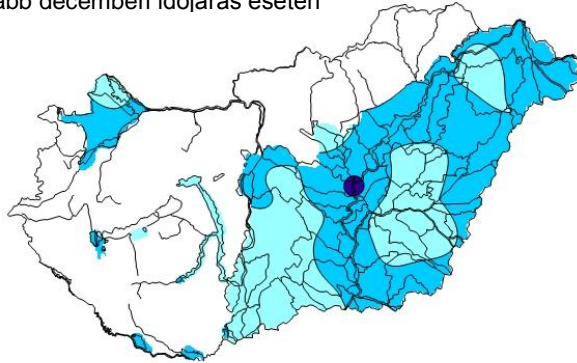
A GVM decemberre előrejelzett értékei minden állomáson a sokévi átlag alattiak, a legtöbb helyen az eddigi minimum közelében, illetve az alatt vannak.

Belvíz- előrejelzés

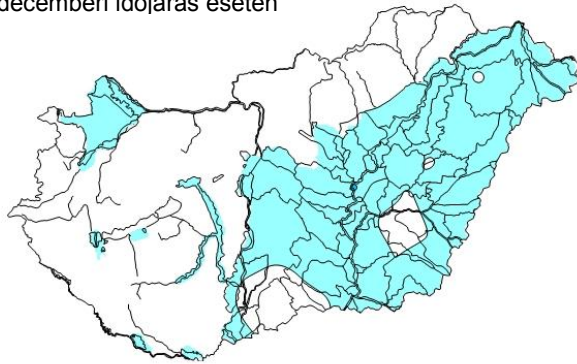
A talajrétegek 2011. november végére bekövetkezett nagyfokú kiszáradása miatt decemberben jelentősebb belvízképződés nem várható. 2012 első három hónapjában azonban – az átlagosnál csapadékosabb téli időjárás esetén – komolyabb belvízi helyzet is kialakulhat, de az elöntések nagysága összességében valószínűleg nem fogja meghaladni a 100000 hektárt.

A belvízindex (PBI) előrejelzett értékei 2011/2012 telére

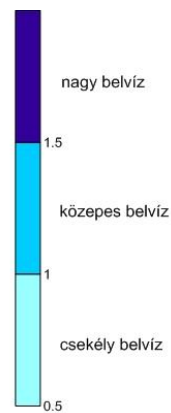
A belvízindex alakulása átlagosnál csapadékosabb decemberi időjárás esetén

A belvízindex alakulása átlagosan csapadékos decemberi időjárás esetén

PBI

A belvízindex három változatban meghatározott értékei arra engednek következtetni, hogy a belvíz kialakulásának hidrológiai feltételei elsősorban a Tiszántúlon teremthetnek meg, de természetesen a téli csapadékmennyiség területi eloszlása lesz majd a döntő.

Aszálykilátások 2012-re

A jövő évi aszály előrejelzése korainak tűnik, mivel az aszály kialakulását és mértékét döntően a tavaszi és nyári időjárás fogja meghatározni. Annyi azonban már most is megállapítható, hogy az idei szélsőségesen száraz ősz kedvezőtlen hatását éreztetni fogja a jövő évi esetleges aszály erősségében is.